

Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys

Vesa Heikkinen

Kela, 22.9.2010

Yleistä

- Säädoskieli on yksi yhteiskunnallisesti merkittävimmistä kielimuodoista.
- Millaisia säädöstekstit ovat? Keitä varten niitä kirjoitetaan? Miten niitä käytetään?
- Kuinka ymmärrettäviä tekstit ovat, ja mitkä tekijät vaikuttavat ymmärrettävyyteen? Mitä ymmärrettävyys tarkoittaa erityisesti kielitieteellisessä mielessä?

Yhteiskunnallinen tausta

- Yhteiskunnan tekstualisoituminen ja oikeudellistuminen.
- Hallintolain kielipykälä.
- Jotta säädöstekstejä voitaisiin parantaa ja niiden valmistelu- ja käyttökulttuuria muuttaa, on selvitettävä, millaisia tekstit todella ovat ja mikä niistä sellaisia tekee.
- Kielentutkimus ja -huolto.

Säädöskieli

- *Säädöskielellä* tarkoitetaan tässä hankkeessa kansallisen lainsäädännön tekstien, erityisesti lakien ja asetusten kieltä.
- Yksi perustava tutkimusongelma on säädöskielen olemus: onko se rekisteri, erikoiskieli, ammattikieli, tekstilaji, makrogenre, tyyli vai jotain muuta? Entä miten säädöstekstit syntyvät? Miksi ne syntyvät omanlaisikseen?

Ymmärrettävyys

- *Ymmärrettävyydellä* viitataan hankkeessa tekstien monitasoisiin ja -ulotteisiin merkityksiin ja niiden tulkitsemiseen eri yhteyksissä.
- *Ymmärrettävyys* on tässä laajempi ja moniulotteisempi käsite kuin *luettavuus*, jolla suppeassa merkityksessä on viitattu sen tapaisiin asioihin kuin tekstissä olevien sanojen, lauseiden, virkkeiden tai muiden rakenneyksikköjen pituus tai rakenteellinen mutkikkuus.
- Miten ymmärrettävyyttä voi kielitieteellisesti (tai muuten) tutkia?

Hanke käytännössä

- Kotuksen tutkijat ja monitieteinen taustaryhmä.
- Useita pienehköjä osatutkimuksia. Lähtökohtana on laadullinen lingvistinen tekstianalyysi.
- Ensisijaisena aineistona on kansallisia laki- ja asetustekstejä, erityisesti suomenkielisiä mutta myös ruotsinkielisiä. Tutkittavaksi otetaan myös niihin liittyviä virka- ja mediatekstejä sekä säädösteksteihin liittyviä kansalaisen ja viranomaisen välisiä keskusteluja.

”Virkakielen politiikkaohjelma”

- Kieli poliittisen päätöksenteon asialistalle.
- Kansalaisten tasavertaisuus, demokratia.
- Julkisessa hallinnossa tehtävän tekstityön kartoitus ja arviointi.
- Tekstien tarpeellisuus ja laatu?
- Muutosten mahdollisuus?